

I
İSA'NIN MESAJI ve MİTOLOJİ PROBLEMİ¹

Rudolf Bultmann

Çeviren: **Ayşe Ünal Çil**

1

İsa Mesih'in vaazının özü, Tanrı'nın Krallığıdır. On dokuzuncu yüzyıl tefsir ve teolojisi, Tanrı'nın Krallığı'nı, kendi iradelerini yöneten Tanrı iradesine itaatle katılan insanların oluşturduğu ruhi bir cemaat olarak anlamıştır.

Bu tür bir itaatle onlar, Tanrı'nın dünyadaki güç alanını genişletmeye çalıştılar. Onların bu dünya tarihinde Tanrı'nın Krallığı'nı, ruhi fakat bu dünya içinde, bu dünyada aktif ve etkili olan bir alan açarak kurdukları söylenmektedir.

1892 yılında Johannes Weiss'ın *Tanrı'nın Krallığı Hakkında İsa'nın Vaazı* adlı kitabı yayımlanmıştır. Bu çığır açıcı kitap bugüne kadar genelde kabul edilen tefsiri reddetmiştir. Weiss, Tanrı'nın Krallığı'nın dünyada içkin olmadığını ve dünya tarihinin parçası olarak gelişmediğini; aksine eskatolojik (uhrevî) olduğunu; başka bir deyişle Tanrı'nın Krallığı'nın tarihsel düzeni aştığını göstermiştir. Tanrı'nın Krallığı, varlığa insanın ahlaki çabası vasıtasıyla değil, ancak Tanrı'nın tabiatüstü fiili yoluyla gelecektir. Tanrı, dünyaya ve tarihe bir son koyacaktır ve yeni bir dünyayı, ezelî kutsallık dünyasını getirecektir.

Tanrı'nın Krallığı kavramı, İsa'nın icadı değildir. Bu kavram, bu dünyanın sonunu bekleyen bazı Yahudi çevrelerde iyi bilinmektedir. Bu eskatolojik² drama tasviri, Yahudi apokaliptik³ literatürde, ilk olarak Daniel kitabında mevcuttur. İsa'nın vaazı, ayrıntılı tasvirleri vermekten sakındığı ölçüde eskatolojik drama ve yeni çağın kutsallığının tipik apokaliptik tasvirlerinden ayrılır. İsa, kendisini Tanrı'nın Krallığı'nın geleceği ve insanların gelecek yargıyla karşılaşmak için hazırlanmaları gerektiği ifadesiyle sınırlamıştır. O, çağdaşlarının eskatolojik beklentilerini paylaşmıştır. İsa, havarilerine şu şekilde dua etmeyi öğretmiştir:

¹ Bu çeviri, Rudolf Bultmann'ın *Jesus Christ and Mythology* (Charles Scribner's Sons: New York, 1958) adlı eserinden üç bölümü içermektedir.

² Alemin geleceğine dair tasavvurla ilgili.

³ Dünyanın sonuna dair bilgi veren edebiyat.

*Senin adın kutsallaştı,
Krallığın geliyor,
Cennette olduğun kadar yeryüzünde olacaksın.*

İsa; bu olayın yakın bir gelecekte olmasını bekledi ve gelecek çağın doğuşunun, özellikle cinlerin yok edilişi olmak üzere icra ettiği mucizeler ve işaretlerle anlaşılabilirliğini söyledi. İsa, Tanrı'nın Krallığı'nın gelişini muazzam bir kozmik drama olarak kafasında canlandırdı. Buna göre İnsan Oğlu bulutların arasından gelecek, ölü dirilecek ve yargı günü olacak; haklı olan için mutlu zaman başlayacak, fakat lanetli kişiler cehenneme atılacaklar.

Ben teoloji çalışmaya başladığımda teologlar ve alan dışından olanlar, Weiss'in teorilerinden heyecanlandılar ve bir parça korktular. Berlin'deki dogmalar konusunda uzman öğretmenim Julius Kaftan'ın şöyle demişti: "Eğer Johannes Weiss haklıysa ve Tanrı'nın Krallığı kavramı eskatolojik bir kavramsa, onun dogmada bir kavram olarak kullanılması imkânsız olacaktır." Fakat daha sonraki yıllarda Julius Kaftan da dahil olmak üzere bazı teologlar, Weiss'in haklı olduğuna kani oldular. Burada Weiss'in teorisini aşırı uçlarına taşıyan Albert Schweitzer'i anmalıyım. Schweitzer, İsa'nın hem vaazında ve öz-bilincinde hem de günlük hayatında bütün eskatolojik dogmaya yayılan eskatolojik bir beklenti hakim olduğunu ileri sürmektedir.

Bugün hiç kimse, en azından aralarında Avrupalı teologlar ve görebildiğim kadarıyla Amerikan Yeni Ahit bilginlerinin de olduğu bir kesim, İsa'nın, Tanrı'nın Krallığı kavramının eskatolojik bir kavram olduğundan şüphe etmez. Gerçekten, eskatolojik beklentinin ve ümidin günbegün Yeni Ahit vaazının tümünün özü olduğu daha açık hâle gelmektedir.

İlk Hıristiyan cemaati de Tanrı'nın Krallığını İsa'nın anladığı gibi anlamıştır. Onlar da Tanrı'nın Krallığı'nın yakın bir gelecekte gelmesini ummuşlardır. Pavlus da, dünya'nın sonunun geldiği ve ölü dirildiği zaman, kendisinin hâlâ yaşayacağı düşüncesinde idi. Bu genel kanaat, sinoptik incillerde hemen işitilebilir şekilde ve daha geç ve daha yüksek bir sesle, mesela Petrus'a İkinci mektupta sabırsızlık, kaygı ve şüphe sesleriyle doğrulanmıştır. Hıristiyanlık daima Tanrı'nın Krallığı'nın yakın zamanda geleceği ümidini, boş yere olsa da canlı tutmuştur. Markus 9: 1' de İsa'ya ilk cemaat tarafından atfedilen ancak sahil olmayan bir rivayeti burada zikredebiliriz: "Doğrusu size şunu söylüyorum: Burada duranlardan bazıları var ki Tanrı'nın Krallığı'nın iktidara geldiğini görmeden, ölümü hiç tatmayacaklardır." Bu

ifadenin anlamı açık değil midir? İsa'nın çağdaşlarının çoğu zaten ölmüş olsa da, Tanrı'nın Krallığı'nın bu nesilde geleceği ümidi canlı tutulmuştur.

2

İsa'nın ve erken Hristiyan cemaatinin bu ümidi gerçekleşmemiştir. Aynı dünya hâlâ varolmaktadır ve tarih devam etmektedir. Tarihin seyri mitolojiyi reddetmiştir. Çünkü Tanrı'nın Krallığı kavramı eskatolojik drama olduğu kadar mitolojiktir. Tıpkı Tanrı'nın Krallığı beklentisi varsayımlarının mitolojik olması gibi. Bir başka ifadeyle dünyanın Tanrı tarafından yaratılmış olsa da şeytanın ordusu gibi bütün günahın, felaketin ve kötülüğün kaynağı olan bir Şeytan tarafından yönetildiği teorisi de mitolojiktir. İsa'nın vaazında varsayılan dünya görüşünün tümü, Yeni Ahit'te genellikle olduğu gibi mitolojiktir; yani, cennet, yeryüzü ve cehennem olmak üzere üç yapılı varlık olarak dünya görüşü; olaylar esnasında tabiatüstü güçlerin araya girmesi fikri; mucizeler ile ilgili görüş, özellikle ruhun iç hayatında tabiatüstü güçlerin araya girmesi görüşü, insanların şeytan tarafından kışkırtıldığı, kötü ruhlar tarafından sahip olunduğu fikri. Bu dünya görüşünü mitolojik olarak adlandırırız; çünkü o, başlangıcı antik Yunan'da olan ve bütün modern insanlarca kabul edilen bilim tarafından şekillendirilmiş ve geliştirilmiş olan dünya görüşünden farklıdır. Bu dünya görüşünde neden-sonuç bağı temeldir. Modern fiziksel teoriler, atom altı fenomenlerdeki neden-sonuç zincirinde ihtimale, tesadüfe yer verse de, günlük yaşamımız, amaçlarımız ve eylemlerimiz etkilenmez. Her hâlükarda modern bilim, tabiat sürecinin tabiatüstü güçlerce kesintiye uğratılabileceğine inanmaz.

Aynı şey, modern tarih bilimi için de doğrudur. Modern tarih bilimi, tarih boyunca Tanrı, şeytan veya ordusunun araya girmelerini hesaba katmaz. Hatta bunun yerine; tarihte kişilerin iradelerini etkileyen ruhi güçler mevcut olduğu için tarihin seyri, pek tabii olarak doğanın seyrinden farklı olduğu hâlde, parçalanmaz bir bütün, 'kendinde-tam olan' olarak anlaşılmıştır. Tarihsel olaylar, fiziksel zorunluluk tarafından belirlenmez ve insanlar rasyonel bir itki olmaksızın oluşmayan eylemlerinden sorumludur. Aksi hâlde sorumluluk olmazdı. Elbette hâlâ modern insanlar arasında birçok batıl inanç vardır. Fakat bunlar istisnadır veya normal olmayandır. Modern insanlar, tarihin ve doğanın seyrini de tıpkı kendi iç hayatları ve pratik hayatları gibi, tabiatüstü güçlerin araya girmesiyle akışı bozulamaz olarak görmektedirler.

O hâlde kaçınılmaz olarak şu soru ortaya çıkar: İsa'nın Tanrı'nın Krallığı mesajının ve bir bütün olarak Yeni Ahit vaazının modern insanlar için hâlâ bir öneme sahip olması mümkün müdür? Yeni Ahit vaazı, sadece İsa Mesih'in Tanrı'nın Krallığı ile ilgili vaazını bildirmez, her şeyden önce İsa'nın erken Hıristiyanlığın ilk başlarında mitolojize edilmiş kişiliğinden de bahseder. Yeni Ahit alimleri, İsa'nın kendisini kutluluk, mutluluk zamanının Kralı Mesih olarak mı iddia ettiği yoksa gökyüzünün bulutları arasından gelecek İnsan Oğlu olacağına mı inandığı konusunda görüş ayrılığı içerisindedirler. Eğer öyleyse, İsa kendisini mitoloji ışığında anlamıştır. Şu noktada birini ya da diğerini seçmemize gerek yok. Her hâlükarda erken Hıristiyan cemaati İsa'yı mitolojik bir şahsiyet olarak anlamıştır. İsa'nın, dünyanın yargı gününde, kurtuluşu ve lanetlenmeyi gökyüzünün bulutları arasından getirmek için İnsan Oğlu şeklinde döneceği beklendi. İsa'nın kişiliği onun bir bakireden doğan ve Kutsal Ruhla aynı cevherden olduğu söylendiğinde mitoloji ışığında ele alınmış olmaktadır ve bu Helenistik Hıristiyan cemaatlerde daha da belirginleşir, bu cemaatlere göre İsa, bizim kurtuluşumuz için acı çeken, hatta haça gerilme azabını yaşayan ve insan olan yüce, varlık-üstü, göksel bir varlık, metafiziksel bir anlamda Tanrı'nın Oğlu olarak anlaşılmalıdır. Bu görüşlerin mitolojik olduğu aşikardır; çünkü bunlar, Yahudi ve Yahudi olmayanların mitolojilerinde yaygındı ve böylece bu görüşler İsa'nın tarihsel kişiliğine transfer edilmişlerdir. Özellikle insanlığın kurtuluşu için insan kılığına girerek dünyaya inen varlık-üstü Tanrı'nın Oğlu görüşü, Gnostik⁴ kurtuluş doktrininin bir parçasıdır ve hiç kimse bu doktrine mitolojik demekten çekinmez. Bu durum, soruyu daha net bir şekilde ortaya çıkarır: Bir bütün olarak İsa'nın vaazının ve Yeni Ahit'in vaazının modern insan için önemi nedir?

Modern insana göre dünya ile ilgili mitolojik görüş, eskatoloji ile ilgili görüşler, kurtarıcı ve kurtuluş ile ilgili görüşler son bulmuştur. Öyleyse samimi olarak kabul etmediğimiz hâlde –sadece Kitab-ı Mukaddes tarafından ileri sürülen böyle görüşler için- anlamadan bir fedakarlık -*sacrificium intellectus*- yapmamızı beklemek mümkün müdür? Yoksa biz Yeni Ahit'in böyle mitolojik görüşlerini içeren ifadelerini es geçmek ve modern insana engel olmayan diğer ibarelerini seçmek zorunda mıyız? Gerçekte, İsa'nın vaazı eskatolojik ifadelerle sınırlandırılmaz. İsa, Tanrı'nın iyi olan talebini de Tanrı'nın iradesini de bildirdi. İsa, saflığı, dürüstlüğü, fedakarlığa ve sevgiye hazır olmayı talep eder. O, tüm

⁴ İnsanın Tanrı'yı tanımak vasıtasıyla kurtulacağını söyleyen akımlar.

insanların Tanrı'ya itaat etmesini ister ve kişinin Tanrı'ya karşı görevinin dıştan gelen belli yasalara uymakla yerine gelebileceği yanılığına karşı çıkar. Eğer İsa'nın ahlaki talepleri, modern insan için engel haline geliyorsa, bu engel onun anlamasına değil de daha ziyade benliki (egoist) iradesine bir engeldir.

Bütün bunları ne takip edecektir? İsa'nın ahlaki vaazını alıkoyup, eskatolojik vaazını bırakacak mıyız? Onun Tanrı'nın Krallığı vaazını sosyal İncil'e mi indirgeyeceğiz? Yoksa uüncü bir ihtimal mi söz konusudur? Biz bir bütün olarak eskatolojik vaazın ve mitolojik ifadelerin mitoloji örtüsü altında gizlenmiş daha derin bir mana içerip içermediğini sormalıyız. Eğer böyleyse mitolojik görüşleri daha derin manalarını alıkoymak için kesinlikle olduğu gibi bırakacak mıyız? Bu, benim mitolojiden arındırma dediğim –yetersiz bir kelime- mitolojik görüşlerin arkasındaki daha derin manayı açığa çıkarmak için alışan Yeni Ahit'in yorum metodudur. Mitolojiden arındırmanın amacı, mitolojik ifadeleri bertaraf etmek değil, onları yorumlamaktır. Bu, bir hermeneutik (yorumbilim) metottur. Bu metodun anlamı, genelde mitolojinin anlamını açıkladığımızda daha iyi anlaşılacaktır.

3

Mitolojinin, niyeti; garip, sürpriz veya korkutucu fenomenleri ve olayları, tabiat üstü sebeplere, tanrılara veya şeytanlara atfederek açıklamak olan primitif bir bilim olduğu sıkça söylenmektedir. Kısmen bu böyledir de; mesela güneş ve ay tutulmalarını tabiat üstü güçlere bağlamamızda mitoloji olsa da, mitolojide bundan daha fazla bir şey vardır. Mitler, tanrılar ve şeytanlar hakkında, insanın lehine olan işlerde ihtiyaç duyduğu, gazabı olacak işlerde korktuğu güçler şeklinde bağlı bildiği güçler olarak konuşmaktadır. Mitler; insanın, dünyanın ve hayatının efendisi olmadığının, içinde yaşadığı dünyanın bilmecelele ve sırlarla dolu olduğunun, aynı şekilde insan hayatının da sır ve bilmecelelele dolu olduğunun bilgisini ifade etmektedir.

Mitoloji, insan varoluşunun belirli bir anlayışını ifade etmektedir. Mitoloji, insan hayatının ve dünyanın zeminlerine ve sınırlarına bizim hesap edebildiğimiz veya kontrol edebildiğimiz her şeyin ötesinde olan bir güç içinde sahip olduklarına inanmaktadır. Mitoloji, bu güç hakkında sanki dünyevi bir güçmüş gibi konuştuğu için yetersiz şekilde konuşmaktadır. O, tanrıların görünür ve kuşatılabilir dünyanın ötesindeki gücü temsil ettiğini söylemektedir. Mitoloji; tanrılara insanüstü güç bahşedilmiş ve tanrıların eylemlerini hesaplanamaz, olayların sıradan, normal düzenini kıran bir kabiliyette görse de, onlar hakkında sanki insanlarmış gibi ve

eylemleri de sanki insan eylemleriymiş gibi konuşur. Mitlerin aşkın gerçekliğe içkin bir gerçeklik, bu dünyaya ait objektifliği verdiği söylenebilir. Mitler, dünyevi olmayana dünyevi objektiflik vermektedirler. (Almanca söylersek, “Der Mythos objektiviert das Jenseitige zum Diesseitigen.”)

Mitoloji, Kitab-ı Mukaddes’te bulunan mitolojik fikirlerin hepsini de doğru kabul eder. Mitolojik düşünceye göre, Tanrı gökyüzündeki (cennetteki) evine sahiptir. Bu ifadenin anlamı nedir? Anlam, oldukça açıktır. Kaba bir şekilde, o Tanrı’nın dünyanın ötesinde, aşkın olduğu fikrini ifade eder. Fakat mitolojik düşünce, aşkın soyut fikrini oluşturmadığı için niyetini uzay kategorisinde ifade eder; aşkın Tanrı dünyanın yukarısında uzakta uçsuz bucaksız uzamsal mesafedeki bir varlık olarak hayal edilir: çünkü bu dünyanın üstü insanların hayatını aydınlatan ve insanları mutlu kılan ışığın ve yıldızların dünyasıdır. Mitolojik düşünce, cehennem fikrini oluşturduğunda, o insanları tekrar tekrar belaya düşüren çok büyük bir güç olarak kötünün aşkın fikrini sunmaktadır. Cehenneme atılan insanların ve cehennemin yeri karanlıktaki yerin altıdır; çünkü karanlık çok büyüktür ve insanlara korkunç gelir.

Bu cennet ve cehennem ile ilgili mitolojik görüşler artık modern insanlarca kabul edilemezler; çünkü evrendeki aşağı ve yukarı ile ilgili konuşma bilimsel düşünce için bütün önemini yitirmiştir. Fakat Tanrı ve kötü ile ilgili aşkın fikri hâlâ önemlidir.

Diğer bir örnek, insanların güçlerine teslim oldukları kötü ruhlar ve Şeytan fikridir. Bu fikir kendimizi etkisine açık bıraktığımız dışarıdaki açıklanamaz kötülükler dışında, tecrübeye dayanmaktadır. Çoğu zaman bizim eylemlerimiz oldukça şaşkıncıdır; insanlar sık sık tutkularına kapılıp giderler ve artık kendi efendileri değillerdir, sonuçta onlardan düşünemeyecek günahkarlıklar fişkirir. Yine, dünyanın üzerindeki efendi olarak Şeytan fikri derin bir kavrayışı ifade eder; bir diğer deyişle bu kavrayış, hem dünya içinde orada burada bulunabilen, hem de bütün farklı kötülerin her insana hakim olan ruhi bir gelenek, bir atmosfer oluşturan, son tahlilde insanların eylemlerinden güç alan, bir tek güç gibi görüldüğünü anlatır. Günahlarımızın sonuçları ve etkileri bize baskın çıkan bir güç olur ve kendimizi onlardan bağımsız kılamayız. Özellikle günümüzde artık mitolojik olarak düşünmesek de, sık sık siyasi ve sosyal hayatı bozarak tarihi yöneten şeytani güçlerden bahsederiz. Böyle bir dil mecazidir; fakat bu dil, içerisinde bilgi ve kavrayış ifade edilen bir dil olduğunda kötü kavrayışı, her insanın bireysel olarak sorumlu olduğu kötü, insan ırkının her üyesini gizlice esir alan bir güç olur.

şimdi soru şudur: İsa'nın vaazını ve erken Hıristiyan cemaatinin vaazını mitolojiden arındırmak mümkün müdür? Bu vaaz eskatolojik inanç tarafından şekillendirildiği için ilk soru şudur: Genelde eskatolojinin anlamı nedir?

II

Mitolojik Eskatolojinin Yorumu

1

Geleneksel teoloji dilinde eskatoloji, son şeyler ile ilgili doktrindir ve son zaman sürecindeki son anlamına gelir, yani gelecek olarak yakın olan dünyanın sonu, bizim şimdimiz olacaktır. Fakat İsa'nın ve peygamberlerin güncel vaazında bu "son" daha da ileri bir anlama sahiptir. Tanrı'nın aşkınlığı'nın, cennet ile ilgili fikirde uzay kategorisi açısından düşünülmesi gibi, dünyanın sonu ile ilgili fikirde de Tanrı'nın aşkınlığı fikri, zaman kategorisi açısından düşünülmüştür. Bununla birlikte bu, basitçe öylesine bir aşkınlık fikri değildir; fakat daima bilinmeyen gelecek tarafından gizlene gelen Tanrı'nın aşkınlığının önemli olması fikridir, bildik bir fenomen olarak şimdi olmayan Tanrı'nın aşkınlığının da. Eskatolojik vaaz, şimdiki zamanı gelecek zaman ışığında anlamaktadır ve o, insanlara halihazırdaki dünyanın, doğa ve tarih dünyasının, içinde hayatlarımızı yaşadığımız ve planlarımızı yaptığımız dünyanın tek dünya olmadığını; bu dünyanın geçici ve zamanla sınırlı olduğunu, evet, nihai olarak boş olduğunu ve ezeliliğin karşısında gerçek olmadığını söylemektedir.

Bu anlayış, mitik eskatolojiye özgü değildir. Shakespeare'in büyük ifadesinin verdiği bilgi de böyledir:

*Bulutla sarmaş dolaş kuleler, harika saraylar,
Görkemli mabetler, büyük yerkürenin kendisi,
Yaşasın, miras kalan her şey, zamanla yok olacak,
Ve bu zayıf debdebenin solduğu gibi,
Arkasında bir geyik boynuzu bile bırakmaz. Biz böyle şeyleriz
Kurduğumuz düşler olarak; ve bizim küçük hayatımız
Bir uykuya yuvarlanmıştır....
Tempest IV, 1*

Aynı anlayış İsa'nın ve peygamberlerin ortak eskatolojisini paylaşmayan Yunanlılar arasında da revaçtaydı. Pindaros'un bir ilahisini burada zikretmeye izin verin:

Bir günlük yaratıklar, bir kimse midir? Değil midir?

İnsan sadece bir gölgenin rüyasıdır.

(Pythian Odes 8, 95-96)

Ve Sophokles'ten bir mısra şöyledir:

Ah ne yazık! Biz yaşayan ölümlüleriz, neyiz biz

Sadece bütünüyle hayaletler ya da hakiki olmayan gölgeler miyiz?

Ajax 125-126

İnsan hayatının sınırlı olarak algılanması, insanları “küstahlığa” (ὕβρις) karşı uyarılmaktadır ve “düşünceli olmaya” (σωφροσύνη) ve “huşuya” (αἰδώς) çağırılmaktadır. “Fazlalığın önemsizliği” (μηδέγ' ἄγαν) ve “güçle övünmemek” (ἐπί ρώμημῃ κανχῶ), Yunan bilgeliğinin sözleridir. Yunan trajedisi, insan kaderinin temsillerinde böyle sözlerin doğruluğunu ortaya koyar. Plataeae savaşında ölen askerlerden öğrenmeliyiz ki, Aeschylus'in dediği gibi,

Ölümlü insanlar kendileriyle çok fazla övünmemelidirler...

Zeus, kendinden fazla emin gururu cezalandırıcıdır

Ve ağır bir şekilde doğrular, bu hakikati.

Persians 820-828

Ve yine Sophokles'in *Ajax*'ında Athene deli Ajax'a şöyle der:

Bu işaretlerle uyarılan, Odysseus, gör sen

Tanrılara karşı övünge söz söyleme,

Gururla şişirme eğer güçlü kolların varsa

Veya çok servetin, Yücelt arkadaşlarını

Bir gün güçsüz kalabilir ve bir gün yükseğe çıkabilirsin

Bütün bunlar ölümlüdür; fakat tanrılar onaylar

Ağırbaşlılığı ve nefret ederler küstahlıktan.

127-133

2

Eğer gelecek karşısında şimdinin güvensizliği ile ilgili genel insan anlayışının eskatolojik düşüncede ifadesinin bulunmakta olduğu doğruysa, o hâlde şunu sormalıyız: Yunan anlayışı ile Kitab-ı Mukaddes anlayışı arasındaki farklılık nedir? Yunanlılar, bütün insan işlerinin kader içinde, boş olduğuna kıyasla tanrıların, ötenin

içkin gücünü bulmuşlardır. Onlar, zamanın sonundaki kozmik bir olay gibi eskatoloji ile ilgili mitolojik fikri paylaşmaz ve söylenebilir ki Yunan düşüncesi modern insan için, Kitab-ı Mukaddes'in dünya görüşünden daha yakındır; çünkü modern insana göre mitolojik eskatoloji sona ermiştir. Kitab-ı Mukaddes'in eskatolojisinin yine dirilmesi mümkündür. O, eski mitolojik formunda dirilmeyecektir; fakat modern teknolojinin, özellikle atomik bilimin dehşete düşüren bakış açısının, insan biliminin ve teknolojinin kötüye kullanılması yoluyla yeryüzünün tahrip etmesine sebep olmasıyla bu eskatoloji dirilebilir. Biz bu ihtimali düşünüp tarttığımızda, dünyanın yakın sonu hakkındaki eskatolojik vaaz tarafından akla getirilen kaygı ve dehşeti hissedebiliriz. Eminim ki vaaz bugün artık makul olmayan kavramlar içinde geliştirilmiştir; fakat onlar, biz hepimiz bu sınırlı dünyanın varlıkları olduğumuz için bize yakın olan sonun ve dünyanın sınırlılığının bilgisini ifade eder. Bu, dar bakış açısıyla bakıldığında bir kural olarak görülse de, modern teknoloji ışığında aydınlatılabilir bir kavrayıştır. Bu, kesinlikle İsa'nın, Eski Ahit peygamberleri gibi, yakın gelecekteki dünyanın sonunu beklemesinin sebebini açıklayan bir kavrayışın yoğunluğudur. Tanrı'nın yüceliği, O'nun yargısının kaçınılmazlığı ve dünyanın ve insanların bunlar karşısındaki hiçliği, dünyanın bir sonda olduğu ve kriz saatinin şimdi olduğunun görülmesi böyle bir yoğunlukla hissedilecektir. İsa, Tanrı'nın iradesini ve insanın sorumluluğunu eskatolojik olaylara işaret ederek bildirir; fakat bu, Tanrı'nın iradesini bildiren bir eskatolojist olduğu için böyle değildir. Aksine, İsa Tanrı iradesini bildirdiği için bir eskatolojisttir.

Kitab-ı Mukaddes ile Yunanlının bilinmeyen geleceğe göre insan durumu ile ilgili anlayışı arasındaki fark şimdi daha açık bir ışıkta görülebilir. İsa ve diğer peygamberlerin düşüncesine göre Tanrı'nın doğası, basitçe Tanrı'nın kudretinin ve yargısının, küstahlık ve övünme ile O'na karşı gelen adama dokunmasından daha fazla şey içermektedir. İsa ve peygamberlere göre Tanrı, doğruyu ve doğruluğu, komşu sevgisini talep eden ve böylece bütün insan düşüncelerinin ve eylemlerinin yargııcı olan Kutsal Bir'dir. Dünya, sadece geçici olduğu için değil, aynı zamanda insanlar onu kötünün yayıldığı ve günahın hüküm sürdüğü bir yere çevirdiği için de boştur. Öyleyse dünyanın sonu, Tanrı'nın yargısıdır; yani eskatolojik vaaz, sadece insan durumunun hiçliği konusunda bilinci ayıltmaz ve insanları tıpkı Yunanlılar arasında olduğu gibi ılımlılığa, alçak gönüllülüğe ve boyun eğmeye çağırır, aynı zamanda o, ilk ve en önce Tanrı'ya ve onun çağrısına karşı sorumluluğa çağırır. O, Tanrı'nın iradesini gerçekleştirmeye çağırır. Böylece İsa'nın eskatolojik vaazı ile

Yahudi apokaliptisleri arasındaki karakteristik fark, aşık olur. Apokaliptisizmin üstün tuttuğu, gelecekteki mutluluk tasvirlerinin hiçbiri, İsa'nın vaazında yoktur.

Bu bağlamda biz, Kitab-ı Mukaddes'in düşüncesi ile Yunan düşüncesi arasındaki diğer farkları, -mesela tek Kutsal Tanrı'nın kişiselliğini, Tanrı ile insan arasındaki kişisel ilişkiyi ve Tanrı'nın dünyanın yaratıcısı olduğu Kitab-ı Mukaddes inancı gibi- incelemesek de, daha önemli bir hususun üzerinde durmalıyız. Eskatolojik vaaz, dünyanın yakın sonunu, sadece nihai yargı olarak değil, aynı zamanda ezeli mutluluğun ve kurtuluş zamanının başlangıcı olarak da bildirir. Dünyanın sonu, sadece olumsuz bir anlama değil, olumlu bir anlama da sahiptir. Mitolojik olmayan terimleri kullanacak olursak, Tanrı'nın aşkın gücü karşısında insanın ve dünyanın sonluluğu sadece uyarı değil, tesellidir de. Antik Yunanlıların da bu dünyanın ve işlerinin, hâllerinin boşluğu hakkında bu şekilde konuşup konuşmadıklarını soralım. Ben Euripides'in sorusunda böyle bir ses işitebileceğimizi düşünüyorum:

Kim bilebilir yaşamak, gerçekten ölmek midir,

Ve ölmek, yaşamak mıdır?

638. fragman (haz. Nauck)

Sokrates, yargıçlara savunmasının sonunda şöyle der:

Şimdi vakit ayrılma vaktidir. Ben öleceğim ve siz yaşayacaksınız; fakat hangimizin daha iyi yere gideceğini, Tanrı dışında kimse bilemez.

Savunma 42a

Benzer bir şekilde Platoncu Sokrates der ki:

Eğer ruh ölümsüzse, biz ona sadece hayat dediğimiz bu zaman için değil, fakat bütün zaman için bakmalıyız.

Phaed. 107c.

Her şeyden çok onun şu ünlü sözünü düşünmeliyiz:

Eylem ölmektir

Phaed. 67e

Platon'a göre bu, filozofun hayatının en karakteristik özelliğidir. Ölüm, ruhun bedenden ayrılmasıdır. Kişi, yaşadığı sürece ruh bedene ve ihtiyaçlarına bağlıdır. Filozof, hayatını, ruhunu bağlı olduğu bedenden mümkün olduğu kadar ayırarak yaşar; çünkü beden ruhu rahatsız eder ve onu hakikati elde etmekten alıkoyar. Filozof, bedenden âri olmak için arınmayı arar ve böylece ölüme dikkat kesilir.

Eğer ölümünden sonraki hayatla ilgili Platoncu ümide bir eskatoloji diyecek olursak, Hıristiyan eskatolojisi ile Platoncu eskatolojinin her biri ölümden sonra tam mutluluğu umduğu ölçüde ve bu mutluluk özgürlük olarak adlandırılabilirdiği sürece hemfikir olur. Bu özgürlük Platon'a göre ruhun bedenden özgürlüğü, en gerçek varlık olan hakikati kavrayabilen ruhun özgürlüğüdür ve Yunan düşüncesi'ne göre, elbette, gerçeklik alanı, güzellik alanıdır da. Platon'a göre bu aşkın mutluluk, sadece olumsuz ve soyut değil, olumlu terimlerle de tarif edilebilir. Çünkü aşkın âlem, hakikat âlemidir ve hakikat, tartışmada yani diyalogda bulunacaktır. Platon aşkın âlemi olumlu şekilde bir diyalog alanı olarak tarif edebilir. Sokrates, öte tarafta da, bu tarafta yaptığı gibi, hayatını sorgulama ve araştırmada harcamanın en iyisi olacağını söylemektedir. "Onlarla görüşmek ve sohbet etmek ve onları sorgulamak ölçüsüz mutluluk olurdu" (*Apol.* 41c).

Hıristiyan düşüncesindeki özgürlük, hakikati kavramakla yetinen bir ruhun özgürlüğü değildir; o, insanın kendisi olma özgürlüğüdür. Özgürlük, günahattan, günahkarlıktan özgürlüktür, veya Aziz Pavlus'un dediği gibi, bedenden, eski ben'den özgürlüktür; çünkü Tanrı, Kutsaldır. Böylece ezeli mutluluğu elde etmek Tanrı'nın yargısıyla lütuf ve aklanmayı elde etmek anlamına gelmektedir. Üstelik aklananların tarifsiz kutsanmışlığını, Yuhanna'nın vahyinde çizdiği veya sembolik tasvirlerde korunan şahane ziyafet gibi, tasvir etmek imkânsızdır. Pavlus'a göre "Tanrı'nın krallığı yemek ve içecek demek değildir; fakat Kutsal Ruh'taki doğruluk, barış ve sevinç anlamına gelir (*Romalılara mektup* 14:17). Ve İsa demiştir ki, "zira ölümler kıyam ettikleri vakit, ne evlenirler, ne de kocaya verilirler; ancak göklerde melekler gibidirler" (*Markos* 12:25) Fiziksel bedenle ruhi beden yer değiştirir. Eminim ki, mükemmel olmayan bilgimiz, böylece mükemmel olacaktır ve sonra Pavlus'un dediği gibi (*Korintlilere mektup* I, 13: 9-12) yüz yüze göreceğiz. Fakat bu Yunan literatüründeki hakikatin bilgisi anlamında değil, İsa'nın Tanrı'ya yüreği temiz olanların göreceğini vaad ettiği (*Matta* 5:8) gibi Tanrı'yla sıkıntısız bir ilişki anlamındadır.

Eğer daha fazla bir şey söyleyebiliyorsak, bu, Tanrı'nın fiilinin Tanrı'nın şanına erişmesidir. Böylece şu anki Tanrı'nın kilisesinin de Tanrı'nın yüceltilmesi ve övülmesinden (*Filipelilere mektup* 1:11) ve Tanrı yüceliği yararına sunulan şükür arttırmaktan (*Korintlilere mektup* II, 1:20; 4:15; *Romalılara mektup* 15:6 vd.) başka bir amacı yoktur. O hâlde mükemmel yapıdaki geleceğin Kilisesinde övgü ve şükür ilahileri söyleyerek ibadet eden bir cemaatten başka şekilde düşünülemez. Biz bunun örneklerini Yuhanna'nın vahyinde görebiliyoruz.

Eminim ki Platon'un felsefi diyalog olarak ezeli mutluluk görüşü ile ibadet olarak Hıristiyan ezeli mutluluk görüşü, bu aşkın mutluluk görüşlerinin her ikisi de mitolojiktir. Her iki görüş de insanın gerçek özünün mükemmelliğine ulaştığı bir dünya olarak aşkın dünya hakkında konuşmayı kast eder. Bu öz, bu dünyada sadece tam olmayan bir şekilde fark edilebilir; fakat bu öz, bu dünyadaki hayatı bir arama, çok isteme ve özleme hayatı olarak belirler.

İki görüş arasındaki farklılık, insan doğası ile ilgili farklı teorilerinden kaynaklanmaktadır. Platon, insan doğasını zaman ve tarihle malul olmuş düşünmediği için ruh âlemini zamansız ve tarihsiz bir âlem olarak tasarlar. Hıristiyan insan görüşüne göre ise insan özsel olarak geçici bir varlıktır, bunun anlamı insan karakterini şekillendiren bir geçmişe ve daima karşılaşıcağı yeniye getirecek olan bir geleceğe sahip olan tarihsel bir varlık olmasıdır. Böylece ölümden sonraki gelecek ve bu dünyanın ötesi tamamen yeni bir gelecektir. Bu tamamen farklıdır, yenidir (*totaliter aliterdir*). Daha sonra "yeni bir gökyüzü ve yeni bir yeryüzü olacaktır" (*Vahiy 21: 1, Petrus'un ikinci mektubu 3: 13*). Kudüs, gelecekte haber veren kimsenin sesini işitir, "İşte, her şeyi yepyeni yapıyorum" (*Vahiy 21: 5*). Pavlus ve Yuhanna bu yeniliği beklerler. Pavlus der ki, "Eğer bir kimse Mesihte ise, yeni yaratılıştır; eski şeyler geçtiler; işte yeni oldular" (*Korintlilere mektup II 5: 17*), ve Yuhanna da der ki, "Yeni bir emri size yazıyorum, o şey onda ve sizde hakikidir; çünkü karanlık geçmekte ve hakiki nur zaten parlamaktadır" (*Yuhanna I 2: 8*). Fakat bu yenilik görülür bir şey değildir; çünkü bizim yeni hayatımız Mesih ile beraber Tanrıda saklıdır" (*Koloselilere mektup 3: 3*), "ne olacağımız henüz izhar olunmadı" (*Yuhanna I 3: 2*). Belirli bir şekilde bu bilinmeyen gelecek, Kilisenin ayininde, inananlara ilham veren Kutsal Ruha inananları karakterize eden sevgi ve kutsallıkta mevcuttur. Bu durum sembolik tasvirler dışında tarif edilemez: "Çünkü bu umutta kurtuluş bulduk. Ama umut bağlanan şey, eğer görülseydi ona umut denemezdi. Çünkü gördüğü şeye kim umut bağlar? Oysa görmediğimiz şeye umut bağlarsak, onu katlanışla gözleriz" (*Romalılara mektup 8: 24-5*). Böylece bu umut veya bu iman Tanrı'nın vereceği bilinmeyen gelecek için hazır olma olarak adlandırılabilir. Kısaca o, ölümler ve karanlıkla karşı karşıya iken Tanrı'nın geleceğine açık olmak anlamına gelir.

Bu, yani İsa'nın mitolojik vaazının derin anlamı, her birimiz için gerçekten yakın olan Tanrı'nın geleceğine açık olmaktır; beklemediğimiz anda, geceye bir hırsız gibi çıkıp gelebilen bu geleceğe hazırlanmaktır; bu gelecek Tanrı'nın

geleceğine açık olmayan, özgür olmayan ve bu dünyaya kendilerini bağlamış insanlara bir yargı olacağı için hazırlanmaktadır.

3

İsa'nın eskatolojik vaazı, erken Hıristiyan cemaatince mitolojik formunda canlı tutulmuştur ve devam etmiştir. Fakat az sonra mitolojiden arındırma süreci kısmen Pavlus, ve radikal olarak Yuhanna ile başlamıştır. Kararlı adım, Pavlus eski dünyadan yeni dünyaya dönüş noktasının geleceğin bir olayı değil, İsa Mesih'in gelişinde yer aldığını bildirdiğinde atıldı. "Ama vakit dolunca Tanrı öz Oğlunu gönderdi" (*Galatyalılara mektup* 4: 4). Eminim ki Pavlus hâlâ kozmik bir drama olarak dünyanın sonunu, Mesih'in bulutların arasından ikinci gelişini (*parousia*), ölüden yeniden dirilişi, son yargıyı beklemekteydi; fakat Mesih'in yeniden dirilişiyle kararlı olay zaten olmuştu. Kilise, ikinci Âdem olarak ölümlü kaldıran ve hayatı ve ölümsüzlüğü İncil vasıtasıyla ışığa getiren Mesih'e bağlı oldukları için hayatta ve aklanmış olan azizler ve seçilmişlerin eskatolojik cemaatidir (*Romalılara mektup* 5: 12-14; *Timoteosa mektup* II 1: 10). "Ölüm yengide yutuldu" (*Korintlilere mektup* I 15: 54). Böylece Pavlus, antik peygamberlerin beklenti ve vaatlerinin, İncil bildirildiğinde yerine geldiğini söyleyebilmektedir: "İşte, kabul edilen gün bugündür (İşaya'nın hakkında bahsettiği); işte, şimdi kurtuluş günüdür" (*Korintlilere mektup* II 6: 2). Ezeli mutluluk zamanının hediyesi olarak umulan Kutsal Ruh verilmiştir. Bu şekilde gelecek, artık beklenilendir.

Bu mitolojiden arındırma belirli bir örnekte gözlenebilir. Yahudi apokaliptik beklentilerinde Mesihî krallık beklentisi bir rol oynar. Mesihî krallık, eski dünya zamanı (οὐτος ο αιώγ) ile yeni çağ (ο μέλλωγγ αιώγ) arasındaki bir vasıttır. Pavlus bu apokaliptik, mitolojik Mesihî vasıta fikrini, Mesih'in Baba Tanrı'nın Krallığını yayacağı zamanın sonunda, Mesih'in yeniden dirilişi ile onun ikinci gelişi (*parousia*) arasındaki şimdiki zaman olarak (*Korintlilere mektup* I 15: 24) açıklar; yani İncil'in vaazının şimdiki zamanı gerçekten Mesih'in Krallığının eskiden beri beklenen zamanıdır. İsa, şimdi Mesih'tir, Rabdir.

Pavlus'tan sonra, Yuhanna eskatolojiyi radikal bir tarzda mitolojiden arındırmıştır. Yuhanna'ya göre İsa'nın gelişi ile ölüşü, eskatolojik olaydır. "Yargı şudur: Dünyaya ışık geldi; ama insanlar karanlığı ışıktan daha çok sevdiler. Çünkü onların işleri kötüdür" (*Yuhanna* 3: 19). "Bu dünyanın yargısı şimdidir. Bu dünyanın başkanı şimdi dışarı atılacaktır." (*Yuhanna* 12: 31). Yuhanna'ya göre İsa'nın yeniden dirilişi, Hamsin yortusu ve İsa'nın ikinci gelişi (*parousia*) aynı ve bir

olaydır ve onlara inananlar ezeli hayata sahip olurlar. “Ona iman edene hüküm yoktur; iman etmeyene zaten hüküm olunmuştur” (3: 18). “Oğul’a iman edenin sonsuz yaşamı vardır; fakat Oğula itaat etmeyen hayat görmeyecektir, fakat Tanrı’nın gazabı onun üzerinde kalır.” (3: 36). “Doğrusu ve doğrusu size derim: Tanrı’nın Oğlunun sesini işitecekleri saat geliyor, ve şimdidir; ve işitenler yaşayacaklardır.” (5: 25). “Ben yeniden diriliş ve yaşamım; bana iman eden, ölmüş olsa da, yaşar; ve kim yaşar ve bana iman ederse, ebediyen ölmez” (11: 25vd.)

Pavlus’ta olduğu gibi Yuhanna’da da mitolojiden arındırma belirli bir örnekte daha iyi gözlenebilir. Yahudi eskatolojik beklentilerde -mesela Selanıklilere mektup II (2: 7-12)’de- Deccal’ı tamamen mitolojik bir şahsiyet olarak buluruz. Yuhanna’da kötülük öğreticileri bu mitolojik şahsiyet rolünü üstlenmişlerdir. Mitoloji tarihe dönüştürülmüştür. Bana öyle geliyor ki, bu örnekler mitolojiden arındırmanın Yeni Ahit’in kendisinde başlangıcına sahip olduğunu ve böylece bizim mitolojiden arındırma görevimizin bugün için haklı kılındığını göstermektedir.

III

Hıristiyan Mesajı ve Modern Dünya-Görüşü

1

Mitolojiden arındırma teşebbüsüne karşı sık sık işitilen bir itiraz, onun modern dünya-görüşünü Kitab-ı Mukaddes ve Hıristiyan mesajının yorumunun kriteri olarak aldığı ve Kitab-ı Mukaddes ve Hıristiyan mesajının modern dünya görüşüyle çelişen bir şey söylemesine izin vermediğidir.

Elbette, mitolojiden arındırmanın modern dünya görüşünü bir kriter olarak aldığı doğrudur. Mitolojiden arındırmak, bir bütün olarak Kitab-ı Mukaddes’i veya Hıristiyan mesajını reddetmek değildir; aksine Kilisenin vaazında ve Hıristiyan dogmatikinde bütünüyle canlı tutulan geçmiş bir çağın dünya-görüşü olan Kitab-ı Mukaddes’e dayalı geliştirilen dünya-görüşünü reddetmektir. Mitolojiden arındırmak, modası geçmiş olan antik bir dünya görüşüne bağlı olan, Kilisenin ve Kitab-ı Mukaddes’in mesajını reddetmektir.

Mitolojiden arındırma teşebbüsü şu önemli anlayışla başlar: Hıristiyan vaazı, Tanrı’nın emriyle ve O’nun adına Tanrı’nın Sözü’nün vaazı olduğu ölçüde, ya akıl ya da anlamayı feda ederek (*sacrificium intellectus*) kabul edilebilecek bir doktrin

teklif etmez. Hıristiyan vaazı *kerigma*⁵dır, yani teorik akla değil, bir ben olarak işitene hitap eden bir bildiridir. Bu şekilde Pavlus, kendisini Tanrı huzurunda her insanın vicdanına tavsiye etmektedir (*Korintlilere mektup II 4: 2*). Mitolojiden arındırma kişisel bir mesaj olarak vaazın bu fonksiyonunu daha da aydınlatacaktır ve böyle yaparak o, yanlış bir engeli yok edecek ve haç sözünü, gerçek engeli, odağa getirecektir.

Kitab-ı Mukaddes'in dünya görüşü mitolojik olduğu için, düşüncesi bilim tarafından şekillenen ve düşünce dünyasında mitolojiye yer kalmamış olan modern insanca kabul edilemez. Modern insan daima bilim ürünü olan teknik araçları kullanır. Hastalandığında, tıp bilimine ve doktorlara başvurur. Ekonomik ve siyasi işlerinde o, psikolojik, sosyal, ekonomik ve siyasi bilimlerin sonuçlarını kullanır. Modern insan, aşkın güçlerin doğrudan araya girmesini dikkate almaz.

Elbette bugün primitif düşüncenin ve hurafenin bazı kalıntıları ve dirilişi söz konusudur. Fakat eğer Kilise vaazı böyle dirilişleri dikkate alıp onlara uyarsa feci bir yanlış yapmış olur. İnsanın doğası modern edebiyatta mesela Thomas Mann, Ernst Jünger, Thornton Wilder, Ernest Hemingway, William Faulkner, Graham Greene ve Albert Camus'nün romanlarında, veya Jean-Paul Sartre, Jean Anouilh, Jean Giraudoux'un ve benzerlerinin oyunlarında görölmektedir. Veya basitçe gazeteleri düşünelim. Hiç onların herhangi bir yerinde Tanrı, melekler veya cinler gibi tabiat üstü güçler tarafından gerçekleştirilen siyasi, sosyal veya ekonomik bir olay okudunuz mu? Bu tür olaylar daima tabii güçlere, insanın parçası olan iyi veya kötü iradeye veya insan bilgeliği veya aptallığına atfedilmektedir.

Bugünün bilimi artık on dokuzuncu yüzyılda bilimin olduğu hâlde değildir ve eminim ki, bilimin bütün sonuçları görelidir. Dünün, bugünün veya yarının dünya görüşü kesin değildir. Bununla birlikte ana husus, bilimsel araştırmanın somut sonuçları ve bir dünya görüşünün içerikleri değildir; fakat dünya görüşlerinin takip ettiği düşünme metodudur. Mesela prensipte dünyanın güneş etrafında mı döndüğü yoksa güneşin mi dünyanın etrafında döndüğü arasında fark yoktur, fakat önemli bir farklılığı oluşturan, modern insanın evrenin hareketini insan aklının keşfedebileceği bir tabiat yasına, kozmik bir yasaya uyan bir hareket olarak anlamasıdır. Dolayısıyla modern insan yalnızca evrenin akli düzeni çerçevesinde kuşatılabilir olan fenomenleri ya da olayları gerçeklik olarak kabul etmektedir. O, mucizeleri bu

⁵ İsa Mesih'i-özellikle çarmıha gerilen ve diriltiren İsa Mesih'i- Tanrı'nın eskatolojik kurtuluş fiili olarak ilan eden mesajdır.

yasal düzene uymadıkları için kabul etmemektedir. Olağanüstü ya da tuhaf bir olay olduğunda, akli bir sebep bulana kadar rahatlamaz.

Kitab-ı Mukaddes'in antik dünya görüşü ile modern dünya görüşü arasındaki zıtlık, iki düşünme şekli, mitolojik düşünme şekli ile bilimsel düşünme şekli arasındaki zıtlıktır. Bugünkü bilimsel düşünme ve araştırma metodunun prensipte aynısı, antik Yunan'daki metodik ve eleştirel bilimin başlangıcı için söz konusuydu. Bilimsel düşünme metodu, sistematik düzen ve harmoni, birlik (κόσμος) olarak kavranabilir olan dünyanın kökeni (ἀρχή) hakkındaki soru ile de işe başlar. O böylece her ifadenin makul kanıtlarını (λόγον δίδοναι) verme teşebbüsü ile işe başlamış olur. Bu prensipler, modern bilimde de aynıdır ve bilimsel araştırmanın sonuçlarının sürekli değişiyor olması, değişimin kendisi kalıcı prensipler sonucu olduğu için önemli değildir.

Kesinlikle bilimsel dünya-görüşünün dünyanın ve insan hayatının tüm gerçekliğini kavrayıp kavrayamadığı ile ilgili felsefi bir problem söz konusudur. Böyle olup olmadığından şüphe etmek için sebepler vardır ve gelecek bölümlerde bu problem hakkında daha fazla bir şeyler söylemeliyiz. Fakat şimdiki amaçlarımız için modern insanların düşünmesinin gerçekten bilimsel dünya-görüşü tarafından şekillenmiş olduğunu ve modern insanların günlük hayatlarında bilimsel dünya-görüşüne ihtiyaç duyduklarını söylemek yeterlidir.

2

Böylece antik Kitab-ı Mukaddes'in dünya görüşünün yenilenebileceğini varsaymak olmayacak bir düşüncenin peşinden gitmektir. Bu, keskin odağa gerçek engeli getiren Kitab-ı Mukaddes'in mitolojik dünya görüşünün radikal bırakılması ve bilinçli eleştirisidir. Bu engel, insanları bütün insan-yapımı güvenliğinin dışına çağıran Tanrı Sözüdür. Bilimsel dünya-görüşü büyük bir kışkırtma doğurur, yani insanların dünyanın ve kendi hayatlarının efendisi olmaya çabalamaları yönünde bir kışkırtma söz konusudur. Modern insan tabiat yasalarını bilir ve tabiatın güçlerini planlarına ve arzularına göre kullanabilir. O, sosyal ve ekonomik hayatın yasalarını gitgide daha yeterli olarak keşfeder ve böylece toplum hayatını daha etkili şekilde örgütler- Sophokles'in Antigone'daki ünlü koroda söylediği gibi

Nice harikalar oradadır,

Fakat insandan daha harika olan sıfırdır.

(332-333)

Dolayısıyla modern insan iki Şeyi unutma tehlikesi içindedir: Birincisi, planlarının ve projelerinin mutluluğu ve güvenliği, yararlılığı için kendi istekleri tarafından değil de, insanın benliğinde ve kstahlığında unuttuğu Tanrı'nın emrine itaat tarafından, doğruluk, iyilik ve sevginin çağrısına itaatkar karşılık tarafından yönetilmelidir; ikinci olarak, gerçek güvenliğin kendi Őahsi ve toplumsal hayatını düzenleyen insanlar tarafından kazanılabildiğini varsaymanın bir yanılığı olduğudur. İnsanın stn olamadığı karşılaşmalar ve yazgılar vardır. İnsan kendi işleri için dayanma gücünü güvenceye alamaz. Onun hayatı fanidir ve hayatının sonu da ölümdür. Tarih devam etmektedir ve Babil'in bütün kulelerini tekrar tekrar yıkmaktadır. Gerçek, tam bir güvenlik yoktur ve kesinlikle insanların güvenliğe karşı olan zaafıları bu yanılığıya dayanır.

Bu aşırı isteğin altında yatan sebep nedir? O sebep, insanın her tür güvenliği kazanması gerektiğini düşündüğü anda ruhunun derinliklerinde hareket eden keder ve gizli kaygıdır.

Tanrı'nın sözü insanı kendi benliğinden ve kendisi için kurduğu güvenlikten ileriye çağırır. O, insanı dünyanın ve bilimsel düşüncenin ötesindeki Tanrı'ya çağırır. Aynı zamanda o, insanı gerçek benine çağırır. Çünkü insanın beni, i yaşamı, kişisel varoluşu da görünen dünyanın ve rasyonel düşüncenin ötesindedir. Tanrı'nın sözü insanın kişisel varoluşuna hitap etmektedir ve böylece insana dünyadan ve teyi unuttuğunda onu yenen keder ve kaygıdan zgr oluşu vermektedir. Bilim aracılığıyla insanlar dünyanın sahipliğini kazanmaya çalışırlar; fakat gerçekte dünya insanların sahipliğini kazanır. Biz kendi zamanımızda insanların teknolojiye ne kadar bağlı olduklarını ve teknolojinin kötü sonuçları da beraberinde getirdiğini görebiliriz. Tanrı'nın Sözü'ne inanmak bütün insan güvenliğini bırakmak ve böylece daima boşuna olan güvenliği bulma teşebbüsünün ortaya çıkardığı umutsuzluğu yenmek anlamına gelmektedir.

Bu anlamda iman, hem vaaz tarafından sunulan hediye hem de vaazın talebidir. İman mesaja bir cevaptır. İman, kişinin kendi güvenliğini bırakması ve sadece görülmeyen ötede, Tanrı'da güvenliğini bulmaya hazırlıktır. Bu, imanın görülebilen bir güvenliğin olmadığı güvenlik olması anlamına gelmektedir; yani Luther'in dediği gibi, iman, geleceğin karanlığına güvenle girmeye hazır olmaktır. Zaman st gücü olan, ezeli­e sahip olan, beni çağıran ve fiilde bulunmuş ve Şimdi bana fiilde bulunan Tanrı'ya iman- bu iman dünyaya karşı olmasına rağmen sadece gerçek olabilir. Çünkü bu dünyada Tanrı ve onun eylemi hiç görünmezdir veya dünyada güvenliğini arayan insanlara göre böyledir, görünmezdir. Biz Tanrı'nın

Sözü'nün insana güvensizliğinde hitap ettiğini ve onu özgürlüğe çağırdığını söyleyebiliriz, çünkü insan özgürlüğünü güvenliğini çok istediğinde kaybetmektedir. Bu formülasyon, paradoksal görünebilir; fakat o özgürlüğün anlamını dikkate aldığımızda açık hâle gelecektir.

Hakiki özgürlük subjektif keyfilik değildir. O itaatteki özgürlüktür. Subjektif keyfilik özgürlüğü bir yanılsamadır; çünkü o insanları dürtülerine bırakır, şehvet ve tutkunun dikte ettirdiği şeyi her an yapmak için. Bu yalan, sahte özgürlük, gerçeklikte ânın şehvet ve tutkusuna bağlıdır. Gerçek özgürlük ânın hareketinden özgürlüktür; o, anlık hareketlerin baskı ve gürültüsüne karşı duran özgürlüktür. Bu özgürlüğün idaresi ancak şimdiki ânı aşan bir motif, yani yasa tarafından belirlenebilir. Özgürlük insanın kendi varlığının yasası olarak tanıdığı, geçerliliği bilinen ve kabul edilen bir yasaya itaattir. Bu sadece kaynağı ve nedeni ötede olan bir yasa olabilir. Biz onu ruh yasası veya Hıristiyan dilinde Tanrı yasası olarak adlandırırız.

Bu, yasa tarafından oluşturulan özgürlük, özgür itaat veya itaatkar özgürlük fikri hem antik Yunan felsefesince hem de Hıristiyanlıkça iyi bilinir. Bununla birlikte modern zamanlarda bu fikir kaldırılmıştır ve ötede bir yasa, bir norm kabul etmeyen subjektif keyfilik olarak sahte özgürlük fikri ile yer değiştirmiştir. Böylece mutlak ahlaki talepleri ve mutlak doğruları kabul etmeyen bir rölativizm ortaya çıkmıştır. Bu gelişimin sonu nihilizmdir.

Bu gelişimin çeşitli sebepleri vardır. Birincisi, insanın hayata ve dünyaya üstün olduğu yanlığına yol açan bilim ve teknolojinin gelişimidir. Böylece Romantik Hareketin ortaya çıkardığı tarihsel görecilik söz konusu olmuştur. Tarihsel görecilik, bizim aklımızın ezeli veya mutlak doğruları kavrayamayacağını fakat onun tarihsel gelişmeye tabi olduğunu, her doğrunun ancak verili bir zaman, belirli bir kültür ve ırk için rölatif bir geçerliliğe sahip olduğunu ileri sürmektedir ve dolayısıyla, en sonunda, hakikat için araştırma yapmak anlamsız olmaktadır.

Hakiki özgürlükten subjektivizmin özgürlüğüne doğru olan değişime diğer bir sebep hâlâ vardır. Bu en derin sebep güvenliği çok isteyen, hakiki özgürlüğün karşısındaki kaygıdır. Hakiki özgürlüğün yasalardaki özgürlük olduğu doğrudur; fakat o, güvenlikteki özgürlük değildir; çünkü o, daima sorumluluk ve kararda kazanılan özgürlüktür ve dolayısıyla güvensizlikteki özgürlüktür. Subjektif keyfilik özgürlüğü kendisinin kesinlikle güvenli olduğuna inanır; çünkü o aşkın bir güce karşı sorumlu değildir; çünkü o, bilim ve teknoloji vasıtasıyla dünyanın efendisi

olduğuna inanır. Söbjektif özgürlük, güvenlik arzusundan çıkar, büyür; o, gerçekte hakiki özgürlük karşısında kaygıdır.

O hâlde Tanrı'nın Sözü insanı gerçek özgürlüğe, özgür itaate çağırmaktadır ve mitolojiden arındırma görevinin de Tanrı'nın Sözü'nün çağrısını daha açık ve berrak kılmaktan başka bir amacı yoktur. O, Kitab-ı Mukaddes'i mitolojik fikirlerin derin manasını sorarak ve Tanrı'nın Sözü'nü geçmiş bir dünya görüşünden özgür kılarak yorumlayacaktır.

3

Böylece bir yanlış olarak ortaya çıkan itiraz söz konusudur, yani mitolojiden arındırmanın Hıristiyan mesajını aklileştirme anlamına geldiği, mitolojiden arındırmanın mesajı insanın akli düşünmesinin bir ürünü hâline getirdiği ve Tanrı'nın sırrı'nın mitolojiden arındırma tarafından tahrip edildiği itirazıdır. Hiç de değil! Tam tersine mitolojiden arındırma Tanrı'nın sırrı'nın doğru anlamını netleştirmektedir. Tanrı'nın kuşatılamazlığı teorik düşünce alanında değil, fakat kişisel varoluş alanında durmaktadır. Ama imanda ilgili olunacak sır, kendinde Tanrı'nın ne olduğu değil fakat onun insanlara nasıl davrandığıdır. Bu teorik düşünceye değil, insanların tabii iradeleri ve isteklerine hitap eden bir sırdır.

Tanrı'nın Sözü benim anlamama karşı bir sır değildir. Tersine Sözü anlamaksızın ona doğru olarak inanmam. Fakat anlamak akli olarak açıklamak anlamına gelmemektedir. Mesela ben arkadaşlığın, sevginin ve sadakatin ne anlama geldiğini anlayabilirim ve kesinlikle gerçek olarak anlama ile kişisel olarak hoşlandığım sadakat, sevgi ve arkadaşlığın teşekkür etmeden alamayacağım birer sır olduklarını bilirim. Çünkü onları ne rasyonel düşünme ile ve ne de psikolojik ve antropolojik tahlil ile değil, fakat sadece kişisel karşılaşmalara açık hazır oluşta kavrarım. Bu hazır oluşta onlar bana verilmeden önce kişisel varoluşumda onlara ihtiyacım olduğu için zaten kesin bir şekilde onları anlayabilirim. Dolayısıyla ben onları araştırarak, sorarak anlarım. Yine de isteğim yerine gelse de, bir arkadaş bana gelir, bir sır bırakır.

Aynı şekilde Tanrı'nın lütfu'nun ne anlama geldiğini, bana gelmediği sürece onu araştırarak, bana geldiğinde ise şükürle onu kabul ederek anlayabilirim. Lütfkâr Tanrı benim Tanrım olarak bana gelince, ebediyen bir sır olarak kalır; çünkü Tanrı, lütfkâr Tanrı olarak Onun Sözü'nde benimle karşılaşması gerektiği kavranılmadığı için sır olarak kalır, yoksa Tanrı, olayların tabii akışını bozan bir şeyi akli olmayan bir tarzda icra ettiği için değil.